

KLINICKÉ PŘÍZNAKY

Od nakažení až do objevení se prvních klinických příznaků uplynou průměrně 1–3 týdny. Při opakování nákazy se tento interval zkracuje. Typické pro zákožku jsou chodbičky, které provrtává v kůži samička. Jsou to 2–4 mm dlouhé klikaté chodbičky, šedavé až načervenalé barvy. Na konci chodbičky, kde sedí roztoč, je perleťově zbarvená hrudka. Zákožka vyhledává zejména místa s tenkou a jemnou rohovou vrstvou, jako jsou **meziprstní prostory, zápěstí, okolí loketního kloubu, kůže břicha, hýždě a genitál**. V prvním období po nakažení zůstává pacient bez klinických příznaků, i když populace zákožek postupně roste. Za 1–3 týdny po nakažení **se objevuje svědění, zejména večer při pobytu na lůžku nebo při prohřátí těla**. Postupně sílí a může se stát až nesnesitelným. Svědění je způsobeno pohybem zákožek v kůži. Nemocný se intenzivně škrábe a do vzniklých ranek může vniknout bakteriální infekce a vyvinout se až hnisavý zánět kůže. **Zdrojem nákazy** pro své okolí je nemocný po celou dobu nákazy až do likvidace vajíček zákožek a oplodněných samiček na jeho těle a v okolí. Při neléčeném onemocnění zákožky dlouhodobě přetrvávají na těle. Existuje i tzv. **svrab čistotných**, kdy napadený člověk má jen minimum klinických příznaků, protože zákožky jsou z povrchu těla průběžně odstraňovány při běžné hygieně. Pacient je ale **zdrojem nákazy pro své okolí!**

PREVENCE SVRABU

- Nejúčinnější ochranou je **předejít vniknutí** původce do těla. Toho dosáhneme zejména **osobní hygienou** každého jedince. Důležitá je **HYGIENA RUKOU**, časté mytí rukou a stříhání nehtů, za nimiž zákožky ulpívají.
- Při výskytu onemocnění v rodině se současně léčí **vždy všichni členové** najednou bez ohledu na klinické příznaky. Jinak hrozí **opětovné vzplanutí nákazy**.
- Osobní prádlo, ručníky, ložní prádlo a vše co lze, se vyvaří a vyžehlí. Materiály z kůže a kožešiny je nutné vyvětrat pokud možno na slunci anebo na mrazu minimálně 4 dny nebo v chladném, suchém, větratelném prostoru opět minimálně 7 dnů. Boty dle snášenlivosti materiálu ošetřit vhodným insekticidem (např. Biolit P) a ponechat 3 dny na větratelném, suchém místě, nejlépe na mrazu a na slunci, (zákožka slunce a mráz nesnáší).
- Ostatní oděvy a jiný bytový textil, který nelze prát je nutné ošetřit insekticidními prostředky proti lezoucímu hmyzu (např. Biolit P). Vždy je nutno respektovat text na etiketě dezinfekčního přípravku.
- Po léčbě provést likvidaci krémů, mastí, které přišly do kontaktu s nemocnými. Zákožky v nich mohou přežívat až 7 dní.

Vydal: Liberecký kraj 2013

Zpracovala:
Krajská hygienická stanice Libereckého kraje
se sídlem v Liberci

KHS Libereckého kraje
se sídlem v Liberci

PREVENCE ZAVŠIVENÍ a SVRABU

Zavšivení a napadení svrabem patří mezi parazitární onemocnění. V současnosti se setkáváme s nárůstem výskytu těchto onemocnění, a proto je nutné se blíže seznámit s prevencí a možnostmi předcházení oběma chorobám. V obou případech se jedná o parazity dobře adaptované na člověka. Nejnovější studie poukazují na skutečnost, že ohroženými skupinami obyvatel nejsou pouze lidé případně kolektivy s nižším hygienickým standardem, nýbrž i lidé s velmi dobrou úrovní hygieny.

ZAVŠIVENÍ

Veš dětská *Pediculus capitis* je těsně svázána pouze s člověkem, nemůže totiž sáť na žádném jiném hostiteli. Je to parazitický plochý bezkřídlý

hmyz šedé barvy. Nepřenáší žádné specifické infekční onemocnění. Dospělí samečkové měří 2–3 mm, samičky jsou o něco delší. **Samičky přilepují denně na vlasy 3–4 vajíčka (hnidy).** Larvy se v optimální teplotě u hlavy líhnou za 7 dní. S růstem vlasů se hnidy vzdalují od kůže a obecně platí, že **hnidy vzdálené více než 1 cm jsou s největší pravděpodobností vylíhlé, nebo mrtvé.** Larvy jsou asi 1 mm dlouhé, podobné dospělému hmyzu. **Larvy i dospělci sají minimálně 3x denně.** Samičky se dožívají 3–5 týdnů a nakladou za život až 150 vajíček.

PŘÍZNAKY ZAVŠIVENÍ, ZPŮSOB PŘENOSU

Zavšivení, tzv. pedikulóza bývá velmi často popisována jako **kolektivní onemocnění**, protože vši se přemísťují často nepřímo např. při **půjčování hřebenů, sponek, kartáčů na vlasy, klobouků, čepic, šálů, šátků, stuh, ložním prádlem, ležením na posteli nebo polštáři osoby, která onemocněla pedikulózou.**

Pedikulóza se projeví především subjektivně **svěděním pokožky hlavy** způsobené bodáním nebo pohybem hmyzu. Objektivně najdeme **živé jedince nebo hnidy nejčastěji za ušima a v zátylku.** Napadené děti bývají neklidné, ve škole nepozorné a nevyspalé.

PREVENCE ZAVŠIVENÍ

Všeobecným předpokladem je **osobní hygiena.** Prevencí je pravidelné **prohlížení vlasového porostu** především dětí navštěvujících kolektivy (školy, školky, družiny, dětské tábory) a v případě

nálezu vši **neodkladné odvšivení.** Tato prevence platí rovněž v rodinách. Důležité je také dodržování protiepidemických zásad v provozovnách holičství a kadeřnictví. Velmi důležitou zásadou je **léčba celého kolektivu ve stejnou dobu a všech příslušníků rodiny, kde se parazit vyskytl.** V kolektivech škol a školek je možné přijmout tato opatření:

- **Prohlédnout všechny členy v kolektivu.**
- **Aplikovat dezinsekční přípravek u všech členů.**
- Přijmout dalšího člena až po prohlídce vlasové části pokožky a vyloučení přítomnosti hnid nebo dospělců.

OPATŘENÍ PŘI VÝSKYTU

- Pravidelně denně vyčesávat živý hmyz z mokrých vlasů do umyvadla hustým hřebenem, který lze koupit v lékárně. Minimální doba vyčesávání je alespoň 3–5min.
- Hnidy mechanicky stahovat nebo vystříhovat.
- Následně po vyčesání živých hnid aplikovat účinný dezinsekční přípravek např. DIFFUSIL Care či Hedrin.
- Lze použít také přípravky s deklarovanou účinností dostupné v lékárnách nebo drogeriích. Vždy je nutno postupovat podle návodu výrobce.
- Používání nepovolených nebo zastaralých postupů může poškodit zdraví (např. petrolej).
- Je potřeba provést výměnu ložního prádla, které je nutno vyprat s vyvářkou a vyžehlit. Rovněž čepice a šály je nutno ošetřit s ohledem na snášenlivost materiálu – vyprat či napařit žehličkou.

SVRAB

Svrab je celosvětově rozšířené infekční onemocnění kůže postihující všechny věkové skupiny obyvatelstva. Původcem onemocnění je **zákožka svrabová *Sarcoptes scabiei***, velikosti 0,3–0,4 mm. Samičky zákožek se **zavrtávají pod zrohovatělou vrstvu kůže**, kde si razí chodbičky a kladou vajíčka. Vývoj samičky z vajíčka do dospělého jedince trvá asi 7–17 dní. Roztoč žije 3–6 týdnů, mimo tělo člověka jen několik dnů.

ZPŮSOB PŘENOSU

Zdrojem nákazy je osoba nemocná svrabem. Nákaza se šíří **přímo, zákožky přecházejí přímo z jednoho člověka na druhého při dlouhodobém přímém kontaktu, zejména při spaní v jedné posteli**, méně často při tanci, nebo sportu. Nepřímý kontakt prostřednictvím různých předmětů, jako ložní prádlo, oblečení, ručníky, přikrývky, spací pytle, slamníky apod. je možný. K hromadným nákazám může docházet ve společných ubytovnách, noclehárnách, táborech aj. K infikování jedné osoby stačí přenos jediné oplozené samičky zákožky svrabové. Do rodiny nejčastěji nákazu mohou zavléct její dospělí členové, nejméně často děti předškolního věku.